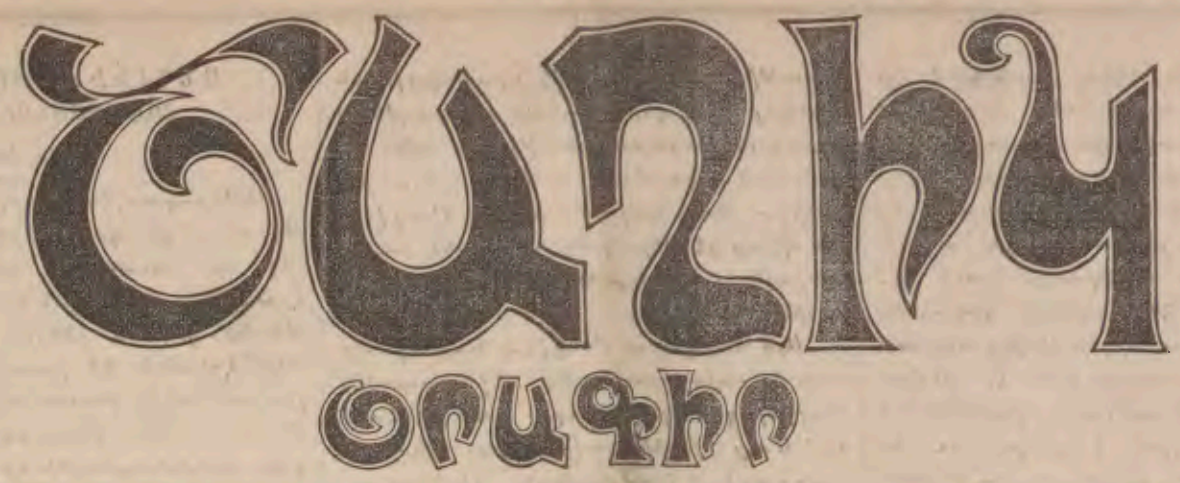

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՅԻՆ ԴԱՐԱՆ
Հիմնադրված է 1880 թվականին
Հիմնադիրը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՅԻՆ ԴԱՐԱՆ
Հիմնադրված է 1880 թվականին
Հիմնադիրը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ

Bureaux de la rédaction du Journal Arménien OZAGHIK
Galata, Kourchounlou han, N. 7

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՅԻՆ ԴԱՐԱՆ
Հիմնադրված է 1880 թվականին
Հիմնադիրը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ
Կազմակերպիչը՝ Մ. Կ. ԿՈՆՏԱՆԻՆԻ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԶԱՐԲԱԹ ՕՐԸ

Ինչպես ասելիքն առաջ անդամ մը բրնձի մը ծնունդի առթիւ, «Մաղիկ»-ի յառաջիկայ շաբաթ օրուան թիւն ալ մեծ մասամբ նուիրուած պիտի ըլլայ գրական յօդուածներու, Զորքորդ էջը, սովորաբար ծանուցումներու եւ թերթի մէջ յատկացուած, տեղ պիտի տայ օրուան լուրերուն, եւ միւս էջերուն մէջ ալ պիտի երևան մեր աշխատակիցներ, գրական գեղեցիկ յօդուածներով:

Մինչեւ այն ատեն կ'աշխատէր մեր այսօրուան սկսած թերթինը, Պ. Արշակ Ձիւրնիկեանի (Հայրենիկի Համալսարանին մէջ ուսած) չափերէն ուսումնասիրութիւնը Ռուսահայ կնոջ մասին Շաբաթ օր, պիտի սկսինք նոր թերթին մը Պ. Լեւոն Սեդրակեանէն, որուն «Իերասանուհին» վէպը այնչափ արժանի հանդիման մը եւ հետաքրքրութեամբ կ'արդարացուցուի կիսամիտայ «Մարիս» հանդէսին մէջ:

«ԳՈՆԵ ԵՈՐՏԵՑ» . . .

Երբեմն տղիտութիւնէ կամ մարդկային մտքի տղայութիւնէ ծնած սովորութիւններ մը կային, որոնք մարդու կ'արգիլէին ո՞ր եւ է պատասխանատուութեան գործ կատարելու: Թէպէտ տղիտութիւնը կը դատապարտէր, առանց այլ եւ այլի, բայց չենք կրնար մոռնալ միեւնոյն ժամանակ թէ անկիս անանկ բարերար աղքեցեւորներուն ունի երկունք մարդկային գործաւորութիւններուն վրայ, որ կարելի չէ աչքը գոցելով անցնել անոնց վրայէն:

Երբեմն տղիտութիւնէ կամ մարդկային մտքի տղայութիւնէ ծնած սովորութիւններ մը կային, որոնք մարդու կ'արգիլէին ո՞ր եւ է պատասխանատուութեան գործ կատարելու: Թէպէտ տղիտութիւնը կը դատապարտէր, առանց այլ եւ այլի, բայց չենք կրնար մոռնալ միեւնոյն ժամանակ թէ անկիս անանկ բարերար աղքեցեւորներուն ունի երկունք մարդկային գործաւորութիւններուն վրայ, որ կարելի չէ աչքը գոցելով անցնել անոնց վրայէն:

Շուրջ խնդիր անոնցմէ մէկն է: Զուրկ ժամանակներ, երբ մարդկային միտքը իրեն համար անտաշ կրօններ ստեղծելու հարկին մէջ կ'ապրէր, ստուեր կամ հինքերուն բառով կրկնակի (double) ուրիշ բան չէր եթէ ոչ մարդու հոգին կամ հոգիներէն մէկը, որ անտեսանելի վիճակէն դուրս կ'ըլլէր՝ արեւոտ օրերուն կամ լուսնոտ գիշերներուն, այդ միեւնոյն մարդկան հետեւելու համար, եւ անոր հետ կը ըսէր տարբեր գիրքերով, առիւթէն, ետեւէն կամ կողմնակի: Լոյսի ճառագայթներուն աղքեցեւորութեան անդիմանից այդ մարդիկ, չուէին այդ պատահական հետեւումներ թիւնները կը վերագրէին հոգիին չարածիքին հեղաշարժայութեան: Այդ հաւատացած ունեւորները, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Զուրկ ժամանակներ, երբ մարդկային միտքը իրեն համար անտաշ կրօններ ստեղծելու հարկին մէջ կ'ապրէր, ստուեր կամ հինքերուն բառով կրկնակի (double) ուրիշ բան չէր եթէ ոչ մարդու հոգին կամ հոգիներէն մէկը, որ անտեսանելի վիճակէն դուրս կ'ըլլէր՝ արեւոտ օրերուն կամ լուսնոտ գիշերներուն, այդ միեւնոյն մարդկան հետեւելու համար, եւ անոր հետ կը ըսէր տարբեր գիրքերով, առիւթէն, ետեւէն կամ կողմնակի: Լոյսի ճառագայթներուն աղքեցեւորութեան անդիմանից այդ մարդիկ, չուէին այդ պատահական հետեւումներ թիւնները կը վերագրէին հոգիին չարածիքին հեղաշարժայութեան: Այդ հաւատացած ունեւորները, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Եւ մեր միտքը ինչնք պարզապէս անողջ գաղափարներու օրէնքներ կամ ընդունարաններ:

Ինչ որ ալ ըլլայ, սակայն, այդ չուէրի գաւառներէն կամ անոր նախապատումներէն վարդապետութեան կրօնական հանգամանքը, լաւ պիտի ըլլար որ շուրջ վայելցիք գոնէ խօսքը ըլլար աղօթք կարգալից մեր ամենու, երբ ամենամեղ հիւստ աշխարհի ու օձիքը չխաղաղած սխառնութիւն յոգի չըլլանք մը մէջ կը տապալկուինք:

Նախապէս իրենց տենչէն բռնուած, կ'իյնան անանկ օրաշնորհ մէջ, որոնք հնձմանի չափ խոր կ'ըլլան յաճախ, ու մարդ անոր մէջէն ելլելու հնարքէն կը զրկուի:

Տեսէք թէ ինչպէս: Այս տարուան Ազգ. Հիւանդանոցի ընդարձակ օրացոյցին մէջ պարուն մը, ունի յօդուած մը, որուն վեցերորդ մասը կը կազմէ «Ապահովագրութիւն»-ը: Զօգուած մարդը ապահով կը զրէ, իր բանաստեղծելու սէրէն արքայութեամբ, ինչպէս մինչեւ ցարդ, այսօրուան մինչեւ յաւիտեան ալ պիտի չարունակէ անխառն իր տնտեսական անհաշիւ շնորհները: Եւ միւս կողմէն, որ անհաշիւ շնորհները կ'ապահովէին անխառն մարդկութեան կարգերուն մէջէն . . . » (էջ 364): Շատ յայտնի կերպով կ'երեւայ թէ պարունը հոգեւոր եւ հնձմանը անխառն շնորհներէն է իրաւունք հետ, որ իր մասը գունդակներու համար ուղարկուած է անհրաժեշտ քանակները գումար մը գինի կամ գինեկանի կարմիր գոյնով ներկելու համար: Եւ անոր անուշիկներու համար իրենց կամը ընէր պարզօրէն գրելու, ինչ որ կ'ուզէր հասկնալ մասնաւոր տակ, անուշտ ինքզինքը չպիտի երթարկէր: Եւ անոր անուշիկներու համար իրենց կամը ընէր պարզօրէն գրելու, ինչ որ կ'ուզէր հասկնալ մասնաւոր տակ, անուշտ ինքզինքը չպիտի երթարկէր:

Սակայն մեր գիտէ թէ Բարսեղ Էքսէրեան (այժմ Տ. Համբարձումի ք. Ե. Պատմա-գիտական կրթութեան օգնական քարտուղար) պատմագիր Պ. Դուրեանի կրօնագրութիւնը եւ հրատարակեց 1893ին: Այսօր կը տեսնուի որ իր գործին 31-32 էջերուն մէջ կը գրէ թէ 1879ին հին արեւմտահայերէն մը գտած է զգրութեան, որուն մէջ 1858ին աշխարհաբանութեան անունները ու անոնց օգնականները գրուած են (եղբայր !!!): Այդ ցանկին մէջ Միսրիան Զմպալեան (այժմ Եղեղէ Եպ. Դուրեան) իր թէ զերբայան կը կարդայ եղբայր !!!: Ոչ թէ Էքսէրեան, այլ ճշգրիտ ժամանակագրութիւնը կը հաստատէ թէ Դուրեան Սրբազան (երբեմն Միսրիան) ծնած է 1860ին Բաքու, կ'ապրէր 60 թուականին ծնող մը 58ին կրնայ զերբայան կարգապահներու դպրոցական ցանկի մը մէջ ծնուի . . .

«Մարդ Աստուծոյ, չուէր վախճիր գոնէ»:

Երկրորդը՝ մեր ժամանակները սխալին, ժամանակագրութեան չի պատկանիր քննարկուած բառերու իմաստին հետ յարաբերութիւն ունեցող խնդիր մըն է: Մեր լեզուի երկու բառեր ունի հոգեւոր եւ հնձման: Առաջինը կը նշանակէ հասած արմուկը քաղի, իսկ երկրորդը կը նշանակէ չարագործութեան: Երբեմն զիջարանական դադար վարձարեւ արմատացումով, մենք ալ ստուգարարութեան բերք ենք: «Մահը հոգեւոր կ'ընէ (կեանքներուն)» կամ «Մահը կը շնձէ կեանքները» ըսել, քանի որ զիջարանական տարածականութեան վրայ մահը անհրաժեշտ մը նշանակութեամբ է: Ոչ ոք բան մը պիտի կրնար ըսել գրագէտին կամ յօդուածագիրին, եթէ երբեք զիջարանական այդ օրինակ նմանութիւնով մը ուղիղ դուրս գեղել իր նիւթին կամարութիւնը: Բայց երբեք, որ մարդիկ չատ անգամ բառերը չեն օգտագործել:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Եւ հաւատանք, գերող, հրապարակող զօրութիւն մը ունենին, եւ այդ զօրութեան չնորհիւ կը յաղթէր իրեն կապել անխորտակէն կին: Իր արկածային կեանքին մէջ, այդ յատկութիւնը մեծ զօրավիճակ մը եղած էր իրեն, եւ շատ մը մանուածապատ ու կընձառտ ինքիներէն օձիքը ազատած էր այդ յատկութեամբ հրապարակուած կրօնական հոգեւորականի իրաւունքին ալ այդ յատկութեամբ, այդ նախաձեռնող զօրութիւնը ազատեց իրեն ու եղբայրը, թէ եւ փախուտը պատճառ եղաւ իր մահուան:

Էտուրու Պիտըր ու եղբայրը ձէք, պիտի կախուէին մէկը յուրուար 14ին միւսը 16ին: Բայց այս թուականներէն առաջինէն քանի մը օր առաջ, Բէնիւիլանիոյ կառավարիչը՝ Պ. Ուրիելը, կնոջ մը այցելութիւնը ստացաւ: Այս այցելութիւնը վերջը անմիջապէս Պ. Ուրիելը հրամայեց 40 օր յետոս ձգել այդ երկու գաղապարութեանց գործարարութիւնը: Ու ճիշդ այս ժամանակ կամիջոցը՝ որուն ինչ փաստերով եւ ինչ միջոցներով ձեռք ձգուած ըլլայ չհասկնալու երբեք, սովորեալ ստուեր երկու եղբայրներուն գործարարութեան համար իրենց փախուտը ծրագրել:

Զորս օր վերջը, Պ. Ուրիելը հրապարակեց ըլլալով, զապարտութիւն տալու այդ մասին, կառավարիչը տեղեկագիր մը ներկայացուց որուն մէջ կ'ըսէ թէ այնպէս հաւանաբար էին իրեն թէ բանտարկուեալներէն մէկը ծանր կերպով իւրաւոր է:

Բանտարկուած մը կը զրկուի անմիջապէս տեղեկանալու համար հիւանդին վիճակին հակապաշտօնական, Կարմիր, այն պահէն իսկ ուր կը փորձէ ներս մտնել խուցին դռնէն, երկու Պիտըրները վրան կը յարձակուին, կը բռնեն զայն ու տանընդմիջ օտար բանտարկէն: Կարմիր, այն պահէն իսկ ուր կը փորձէ ներս մտնել խուցին դռնէն, երկու Պիտըրները վրան կը յարձակուին, կը բռնեն զայն ու տանընդմիջ օտար բանտարկէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

Միւս կողմէն միւս կողմէն, որ անհասարակ բոլոր նախնայան ժողովուրդները, այսօրուան Զուրկներուն պէս, կը խորհէին թէ մարդ արդեօք անոնց չուէր չուէնար, երբ հոգին մահով բաժնուի մարմինէն:

<

(Շարունակելի)